

Maailmannäyttely San Franciscossa ja San Diegossa

Kirj. J. Malo

San Franciscon ja San Diegon maailmannäyttely muodostuu työttömien herrojen — rahapohattojen — ajankulukepaikaksi. Riistäjäluokan jäsenet sinne saapuvat ensiluokan junissa, ensiluokan hotellit heille varataan, kaikki mukavuudet — ja kuinkas muuten. Eivät tosin näyttelyssä käy jotain oppiakseen, mutta sehän on sellainen hieno muoti, saahan kehua käyneensä maailmannäyttelyssäkin. Mutta työläisillä, vaikka kuinkakin opinhaluisia, ei ole tähän tilaisuutta. Vain harvalla työläisellä on tilaisuus päästä nauttimaan ja oppimaan siitä, mitä tämä jättiläismäinen näyttely tarjoaa.

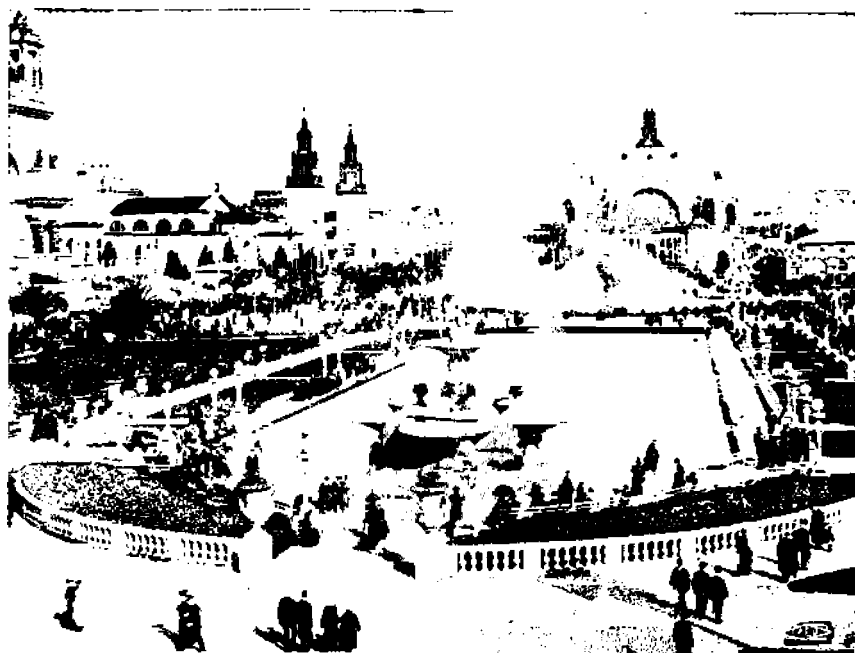
Sattuipa minulle tässä tilaisuus pistäytyä tuonne Friscoon näytte-

lyyn. Hankin piletin ja tallustelin toisten kanssa portista sisälle.

Ajattelin, että — kirjoitustaitonen kun olen — kirjoitan selostavan yleiskatsauksen näyttelystä ja lähettän sen sitten uteliaiden ihmisten luettavaksi "Säkenien" välityksellä. Minun ei ole koskaan tarvinnut hävetä meininkieni pienuutta, mutta toista niin hönkää kokoa olevaa "aitiita" ei ole ikinä päässäni majaillut ja luulen tämän pysyvänkin suurimpana lopun ikääni. Kun olin saapastanut näyttelyalueella aamu-yhdeksästä ilta-kymmeeneen, niin tunsin kyllä nähneeni paljon, äärettömän paljon, mutta mitä? Siinäpä se olikin mutta. Kaikki nähty oli vain hämäränä epäselvänä muistona, josta ei saa-

nut mitään kokonaista. Syy oli siinä, että olin kulkenut ja nähnyt liian paljon, enkä ollut ehtinyt mihinkään lähemmin perehtyä. Samoin kävi toisenakin päivänä. Joka aikoo saada jotakin mukaansa näytelystä, hänen on otettava paljon aikaa ja uteliaisuutta mukaansa ja mentävä melkein yksin, kuljettava vain sikäli kun ehtii täydelleen käsitellä aina kunkin osaston. Silloin

va 37 kerroksinen rakennus. Perustuksen laajuus on 125 jalkaa kunnekin. Tornia koristaa yli 12,000 jalokiveä, jotka pimeän tullen valaistaan voimakkailla valonheittäjillä. Kaikki valaistus on sovitettu niin, että katselija ei näe yhtään lamppea; ainoastaan valo heijastaa torniin, tehden valaistuksen pehmeän haaveelliseksi. Kivet ovat asetetut siten, että ne heiluvat tuulen

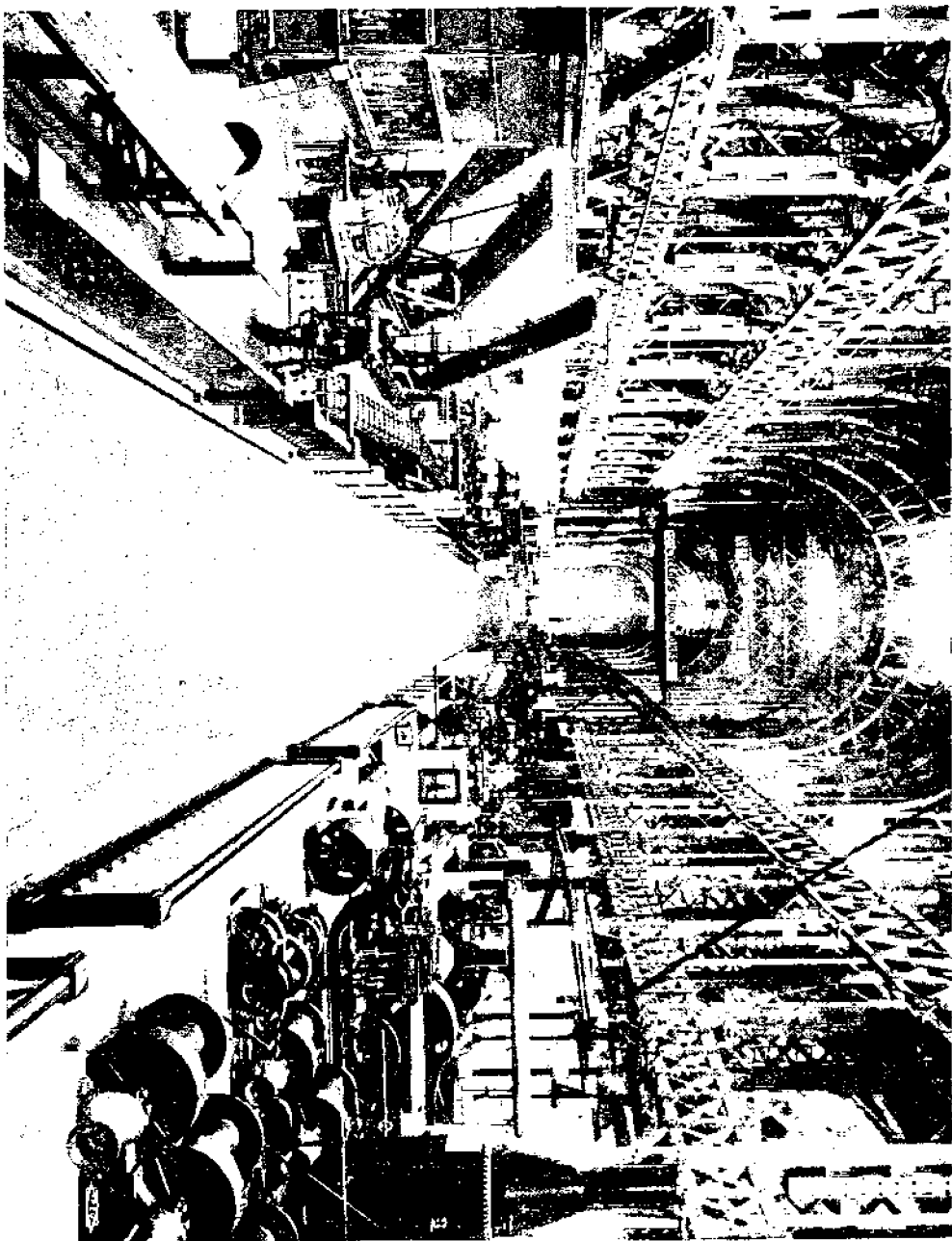
Kasvitarhavihjelysrakennuksen edusta.

siitä tulee kokonainen ja selvä kuva. Minulla ei senlaiseen ollut aikaa eikä varoja, joten käsitykseni jäi hämäräksi. Kerron kuitenkin mitä satun muistamaan.

Ensimmäisenä sattuu silmään n. s. "Jalokivitorni" (The Tower of Jewels), joka roomalaisine kaari- neen ja korinttilaisine pylväineen kattaa pääsisäänkäytävän. Tornin korkeus on 453 jalkaa, eli niin korkea kuin tavallista rakennetta ole-

vaikutuksesta, joka lisää tornin värikkäyttä. Rakennusaineina on käytetty 1400 tonnia teräs- ja yli miljoonan jalkaa puutavaraa. Teräs vaikuttaa sen, että torni on kuumalla ilmalla neljää tuumaa korkeampi.

Huomattavampia rakennuksista on kieltämättä koneiden rakennus (Palace of Machinery). Se on 968 jalkaa pitkä 368 leveä ja 135 jalkaa korkea ja sanotaan sen olevan

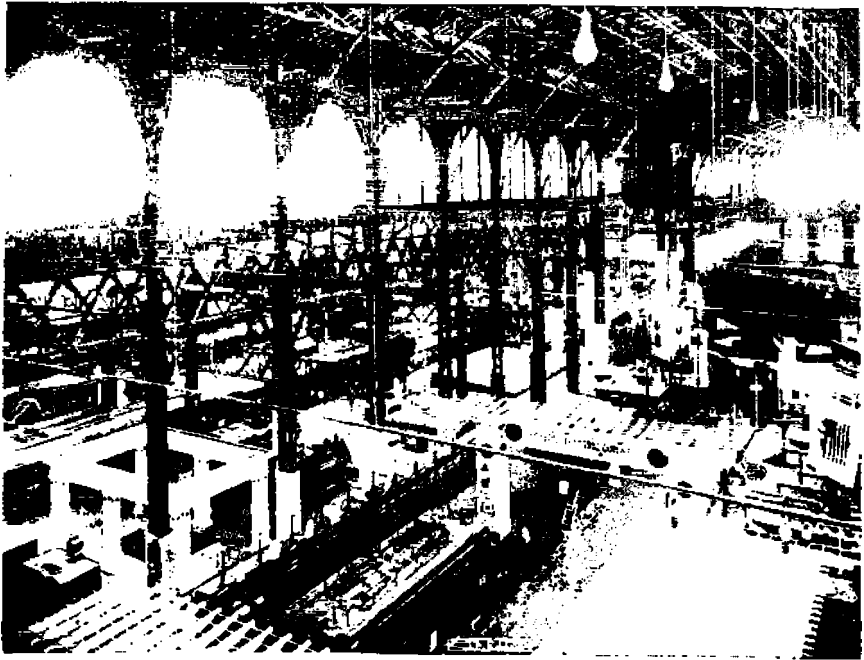
Maailmanmäärityksen konepajassa sisäkuva.

isoimman puutalon maailmassa. Sen seiniin ja lattiaan on käytetty 8,000,000 jalkaa puutavaraa ja 1500 tonnia teräspultteja. Rakennus maksaa \$659,665 ja peittää 9 eekkerin alaa maata.

Koko tämä suunnaton rakennus on täynnä koneita ja eri alat kilpaillevat toistensa kanssa täydellisyydessä. Siellä on maanviljelystäkin

naan kadun yli lukea mitä toinen naapuri kirjottaa.

Siellä on myöskin hävityspankki edustettuna. Sinne on asetettu nähtäväksi nykyaikaisia murhakoneita. Luoteja on asetettu rinnakkain alkaen pienestä kahden tuuman kuulasta aina kuuttatoista tuumaa paksuun ja kahdeksaa jalkaa pitkään teräksestä taidokkaasti teh-

Maailmannäyttelyn kulkuvälitepalatin sisäkuva.

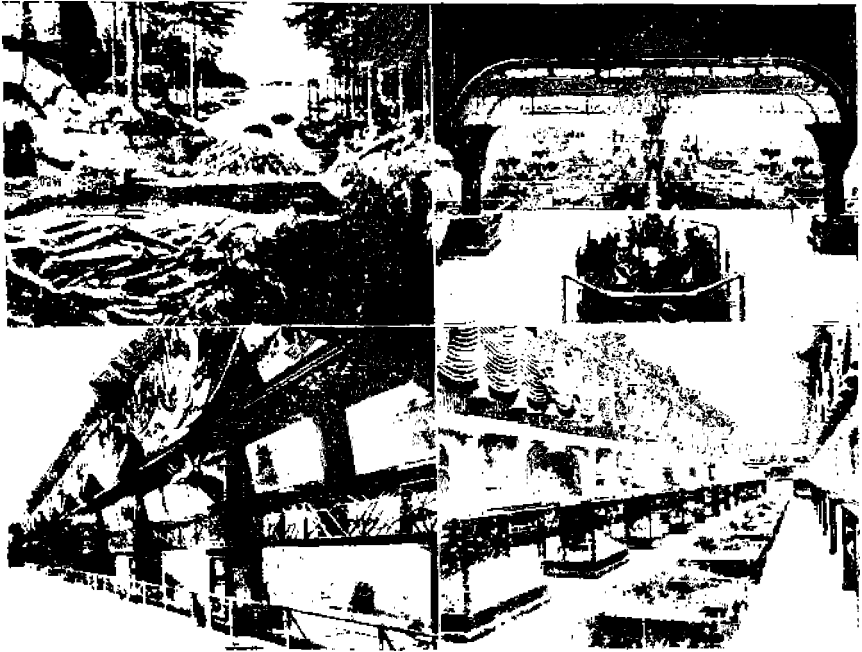
varten senlaisia koneita, että niitä apunaan käyttäen pitäisi ihmisen pysyä leivässä. Teollisuuden palveluksessa oleva koneisto on vielä runsaampi ja monipuolisempi. Eri yhtiöt ovat sinne laittaneet ilmoitustarkoituksissa myöskin koneita. Niinpä on Underwoodin kirjoituskonekomppania laittanut kirjoituskoneen, joka on toistakymmentä jalkaa korkea ja teki senlaisia kirjoitusta, että naapuri voi koto-

tyyn hirviöön, jonka sanottiin läpäsävän 18 jalkaa paksun betongi-seinän. "Pyssyjä" oli myöskin kuulien mukaan. Olipa yksi 16 tuumanen sahattu halkikin, että jokainen voi nähdä sen sisältä. Samassa osastossa myös näytettiin havainnollisesti kuinka vedenalainen "torpedoipi" toisia laivoja. Toimitus tapahtui sähkön avulla.

Kaivosteollisuudella on myöskin oma rakennuksensa. Siellä on näh-

tävänä kuinka metallia irroitetaan, sekä kaikenlaisia kaivoskoneita. Olipa laitettu kivihiihlikaivoskin pienoiskoossaan katselijain ihmeteltäväksi. Käväsin minäkin siellä kun huomasin kuinka eräät herraskaiset palasivat sieltä iloisissaan kun pääsivät pois. Ajattelin, että siellähän taitaakin olla aivan luonnollinen kaivanto, mutta paljon siitä

eivät ole kaivannossa käyneet, ovat varmaan valmiit väittämään, että kaivannossaolo on maailman lystintä työtä. Ja sitä se siellä näyttely "kaivannossa" ehdottomasti onkin. Siellä ei ole katosta riippuvia kuolemaa uhkaavia kallionlohkareita, ei läpätunkematointa pimeyttä, eikä myrkyllisiä kaasuja hengitettävänä, ei myöskään räjäh-

Maailmannäyttelyn Canada-puviljonghin eri osastolta.

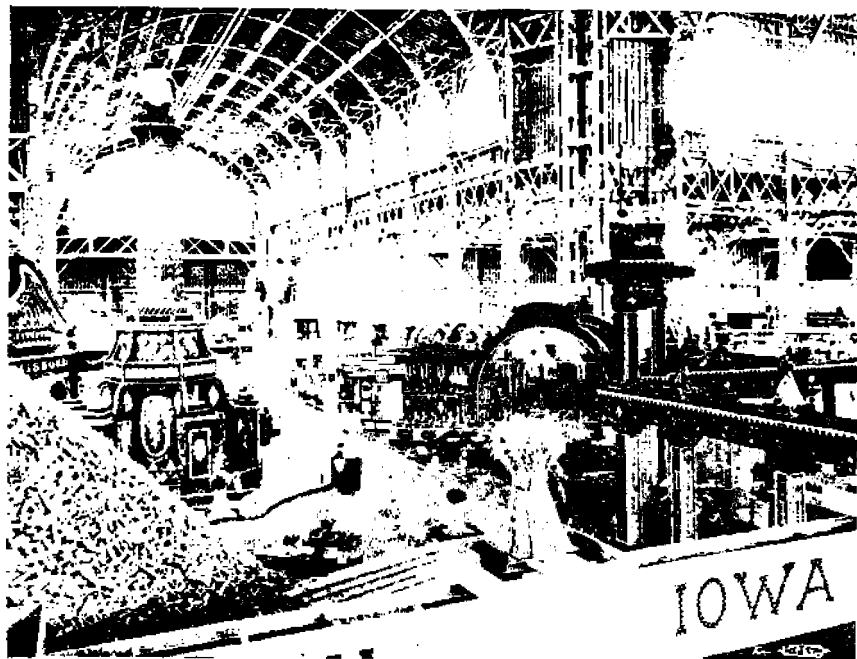
vielä puuttui. Tosin oli "kaivanto" kaivettu jonkunverran maanalle, mutta hyvin vähän. Laitos oli hyvin valaistu; ei jälkeäkään siitä pimeydestä mikä kaivannoissa vallitsee. Ilma, joka oli "kaivannossa", olisi ollut todelliselle kaivosmiehelle kerrassaan herkkua; ei mitään höyryjä eikä kaasuja, raitis merituuli vain kulki pitkin sileäseinäistä mustaksi maalattua holvia, jossa "mainarit" seisoskelivat hyvin virallisen näköisinä. Miekkoset, jos

dyksen vaaraa. Kaikki oli turvallista ja miellyttävää. Jospa nekin kaivantoja ihailevat vieraat, jotka täällä tutustuivat kaivannoihin, olisivat joutuneet pikimältäänkään kurkistamaan niihin surmanluoliin, joista näytteille asetetut kivihiihlohkareet olivat lähtöisin, niin luulempa, että he olisivat saaneet toisenlaisen kuvan kaivannosta. Kaivanto olisi mielestäni voitu laittaa paljon enemmän todellisuutta vastaavaksi, mutta siitä oli tarkoituk-

sella tehty herraskaivanto, jossa kaikki on turvallista ja mukavaa.

“Kaivannossa”-käynti teki saman vaikutuksen kuin Teuvo Pakkalan “Tukkijoella” katsominen. Sekin on minusta aina tuntunut toisesta “maailmasta” lähteneeltä. En ole koskaan nähnyt vilautakaan senlaisesta “Tukkijoesta” muualla kuin teatterissa; samoin on näytte-

lo, jossa satoja mihiä paistui elävältä. Kaivannon tukkoon vyöryneet käytävät, sen omin valtoinsa alas pudonnut nostohissi, karreksi palaneet ruumiskasat niillä kohdilla käytäviä, joista ne olivat tukkoon vierineet ja estäneet ulospääsyn, sekä sokin sokin pitkin käytäviä olevat karrettuneet ruumiit kertovat tuskista, joitten rinnalla mui-

Muuviljelysnäyttelypalatsin sisäkuva.

lyssä olevan “kaivannonkin” laita, sekien on ainoa laatuaan, eikä näyttelyn arvo olisi lainkaan kärsinyt vaikka “kaivosta” ei siellä olisi-kaan.

Mutta joskin näytteille asetettu “kaivanto” olikin epäonnistunut, niin oli siellä samalta alalta todellinen, paljon puhuva kuva. Se oli pieniskoossa tehty luonnollinen läpilleikkaus Cherryn, Ill., kaivannosta sen jälkeen kun siellä oli tapahtunut kaasuräjähdyks ja tulipa-

noisten marttyyrien kärsimät tuskat kalpenevat. Ne levittävät kauhujen meren jokaisen katsojan eteen, jolla itsellään on hiukankaan käsitystä kaivannoista. Kaivosmiehet nurastivat työssään kun yhtäkkiä kuului hirveä ikivuoria tärisyttävä jymähdys, sen jälkeen kävi huumaus kuin rajumyrsky olisi kulkenut pitkin pimeitä vapisevia holveja. Se kesti vain hetken, Sit-ten kävi ilma äkkiä kuumaksi ja myrkylliseksi, kaikki oli jälleen

hiljaista, mutta se hiljaisuus oli pa-
haenteista. Kaivosmiehet käsitti-
vät heti mitä oli tapahtunut. Äkkiä
kuin salama iski heihin kauhistut-
tava aavistus uhkaavasta vaarasta.
He alkoivat rientää kuin mielipuo-
let nostoaukolle päästäkseen ulos
siitä kauhujen luolasta, mutta se ei
heille onnistunut, pako oli myö-
häistä. Räjähdyks oli pannut maan-
suisuksen tärisemään ja saanut ai-

kevästä verisolusta. Aika kului
hirveän hitaasti, minuutit tuntuivat
vuosisatojen pituisilta. He luulivat
vuosituhansien tulleen ja menneen
heidän tuskainsa aikana. He uskoi-
vat kuolemankin hyljänneen heidät
ja jättäneen viettämään ikuista
kauhujen yötä helvetissä, jonka he
itse olivat itselleen luoneet orjuus-
vuosiensa kuluessa raataessaan hy-
vintointia laiskalle hekumoitsijal-

„Jalokivitorni” sähkövalaistuksessa.

kaan maanvieremän, joka oli tukki-
nut pakotien. Sanoinkuvaamaton
kauhu valtasi miehet kun he oivalsi-
vat asemansa kauheuden; he oli-
vat elävältä haudatut, eikä heillä
ollut mitään keinoa itsensä pelasta-
miseksi. Ilma kävi yhä kuumem-
maksi ja myrkyllisemmäksi. Eikä
tuo kipenöitsevä helvetti surman-
nut heitä, se vain kidutti, lisäten
tuskaa tuskan päälle, kunnes se
huutaen pursui ulos jokaisesta sär-

le leipäpalan ja ryysyjen linnasta

Sillä aikaa teki kaivannossa rie-
huva tuli hävitystyötään niin nope-
asti ja voimakkaasti, että ikivuo-
reen hautaantuneitten maanpäällä
olevat toverit olivat voimattomia
taistellessaan sitä vastaan. Sen val-
ta oli murtamatoin niin kauan kuin
sillä oli mieluistaan poltettavana.

Vasta sen loputtua he voittivat
ahnaat liekit ja suurilla ponnistuk-

silla pääsivät kaivantoon hautaantuneiden toveriensa luokse, löytäen heidät karreksi palaneena. Savu ja liekit olivat vihdoinkin saapuneet heidän luokseen ja lopettaneet vitkalleen heidän tuskansa. Saapuneet — pelastamaan. Tukehduttava savu ja kärventävät liekit pelastajana!

Kuka mittaa meidän päiviemme marttyyrien tuskat? He lepäävät

huomioonsa edes huutavimmatkaan tielleen sattuneet varotukset, niin he pitäisivät elämänsä toisen arvoisena. Niin, jospa —.

Myöskin paljon puhuva on havainnollinen esitys kuolevaisuudesta. Siinä oli 10 pyörien päällä kulkevaa hihnaa, toinen toistaan pitempiä, joihin oli asetettu suhteellisen tiheään jokainen ikäluokka. Ensimmäinen hihna, joka oli lyhin.

Maailmannäyttelyn näyttelypalatsit yövalaistuksessa.

unhoituksen haudassa köyhien hautuumaalla, eikä heitä muista muut kuin heidän harvat omaisensa. Kaivanto, jossa he paloivat, on kyllä näytteillä, mutta ainoastaan harvat näkyvät sen huomaavan ja vielä harvemmat haluavat kuulla sitä kaameaa kieltä, jota nämät mykät karreksi palaneet kaivosmiehet haastavat.

Jospa köyhillä ei olisi aina niin kiire, jospa he joutaisivat ottamaan

oli aivan vierivieressä ihmistaimia, osottaen kuolevaisuutta ensi kymmenellä. Kun hihnassa oli tiheässä ihmisiä ja se kulki melko nopeasti, niin kaatui niitä käänteessä kuin heinää. Numerot osottivat, että yli 26 prosenttia kaikista syntyneistä kuolee ensi kymmenellä. Mikä kauhea kalman saalis! Kuolevaisuus oli seuraavillakin kymmenillä melko runsas, harveten sikäli mikäli kymmenet nousivat, saavuttaen

Mulnais-indiaanirakennus maailmannäyttelyssä. Kuvan alareunassa indiaanivaivamo ja lapsi.

vain kaksi sadasta sadan vuoden iän. Aikamme ihmiselämän tuhlaus on raskas syytös nykyistä yhteiskuntaa kohtaan, sillä vaikka meillä ei olekaan kuolemattomuuden lähdeä, niin voitaisiin kuolemalta kuitenkin riistää lukemattoman monta ennenaikaista uhria ja osottaa sillekin luonnollinen tehtävänsä. Joskaan sitä ei voida poistaa, niin voidaan senkin toimia hallita nykyisen tieteen voimalla.

Myöskin ovat seinälle asetetut muuttuvat kuvat: "Meidän kolmekymmentä miljoonaa lastamme ja missä ne ovat" yksi niitä nähtäviä, joka vetää puoleensa jokaisen hiukankin ajattelevan ihmisen huomion. Kuvissa esitetään havainnollisesti kuinka paljon lapsistamme on koulussa, kuinka paljon tehtäissä, kuinka paljon leikkimässä, j.n.e.

Muistaaksen oli kuvasarja A. F. of L. osastossa, en ole siitä varma,

vain muistelen niin. Muuten sanottuna liiton hommaamassa osastossa olisi paljon oppimista kaikille niille, jotka haluavat tutustua Amerikan työläisten oloihin ja työväenliikkeeseen.

Canadalla on oma osastonsa, jonka pääasiallinen tarkoitus näytti olevan Canadian puhvaaminen maakeinottelua varten. Siitä huolimatta on sillekin arvonsa, sillä siellä on yhtä ja toista mielenkiintoista katsottavaa, esittäen Canadian luontoa ja eläinkuntaa, sekä myöskin sitä suunnatonta "kehitystä", joka Canadankin osalle on langennut kapitalistiselta rosvovalta. Myöskin oli Canadian rakennuksessa — en tiedä oliko näytteillä vai ei — kuitannut valtiosihteeri William Jennings Bryan. Vahti kulki hänen mukanaan, pitäen paappaa tarkasti "silmällä". En tiedä epäiltiinkö herran rehellisyyttä vaiko turvallisuutta, mutta toinen niistä täytyi olla kyseenalainen.

Joka haluaa tutustua villoihin, hänen on mentävä Austraalian rakennukseen. Siellä on sitä lajia viljalti, toinen toistaan hienompaa ja

miellyttävämpää, katsojan nähtävissä. Siellä myöskin näkee kaikenlaisia nahasta tehtyjä esineitä, jotka ovat taidokkaasti valmistettuja. Olipa joukossa kiviteollisuuttakin nähtävänä. Mm. oli siellä keisari Napoleon I:sen rintaku-

Itämainen osasto maailmannäyttelyssä

va marmooriin hakattuna. Ja täytyy sanoa, että se oli kokonaan keisaria. Onneksi oli se kivistä, muuten hän olisi varmaan julistanut jonkun työläisten järjestymistä vastustavista laeistaan, niin keisarimaiselta hän näytti.

Taide on löytänyt kansainvälisen työssijansa "Taidepalatsista". Siellä on senlaista, joka vaikuttaa arki-ihmiseenkin, huolimatta siitä, onko hänen taiteellinen aistinsa kuinka kehittämätöin. Siellä romanttisesti valossa, menneen ja nykyajan mestareitten luomien taulujen ja veistosten keskellä olisi hauska viettää aikaansa ja nauttia niistä, mutta sekin maksaa rahaa ja sitä ei ole kuin osalla ihmisistä niin paljon, että voipi ryhtyä tyydyttämään sitä tietä nautintojansa. Ja siitä syystä meille myöskin täytyy olla paremman ajanvieton korvaajina

kapakat ja porttolat. Ne eivät vaadi paljoa laittajiltaan eikä vierailtaan. Sen takia niitä on helppo laittaa kaikkialla ja sitä tietä kaikkien saataville.

Kiinalaiset ovat haalanneet eräseen osastoon maltillisuutensa näytteille. Muuksi sitä ei voi nimittää. He ovat asettaneet sinne puuteoksia, joita kaiverrellessa luulisi vuosisatain kuluneen ilman että työ on sanottavasti edistynyt. Eräskin riemuportti on tehty pienen pienistä taidokkaasti toisiinsa sovitetuista paloista, sekä kaiverrettu kaikenlaisia koristuksia täyteen. Aina vähän väliä pistää siel-

Rautatienäyttely maailmannäyttelyssä

tä kaikenlaisten koukeroitten seasta ihmisen pää esille, joka sekin on erikoista mallia ja koristeltu ylimääräisten vaatimusten mukaan. Olisi hauska tietää kuinka monta mailia pitkäksi on tekijän palmikko kasvanut sillä aikaa kuin hän jynsi puupaloista riemuporttinsa osia ja sovitteli niitä toisiinsa. Paha vain kun ei heillä ollut Pynnösen "Cost-systeemiä", johon olisivat voineet senkin merkitä.